

Doporučení Společnosti pro návykové nemoci pro určování ošetrovatelské kategorie pacienta v ústavní léčbě závislosti

Dokument schválen výborem SNN ČLS JEP dne: 1. 11. 2023

Různá ošetrovatelská náročnost pacientů je vyhláškou č. 467/2012 Sb. (kterou se mění vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 134/1998 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, ve znění pozdějších předpisů) vyjádřena tzv. kategoriemi pacienta s tím, že popis jednotlivých kategorií více odpovídá somatickým či typickým psychiatrickým problémům.

Odborná společnost proto vydává toto doporučení, kde základní znaky jednotlivých kategorií jsou převedeny na potřeby adiktologické péče. V rámci těchto doporučení platí následující základní obecná tři pravidla:

- a. **Určení ošetrovatelské kategorie pacienta vychází z aktuálního stavu pacienta, nikoliv z konkrétní fáze ústavní léčby** (ústavní léčba u závislosti je někdy fázována podle typických postupných terapeutických cílů a podle tomu odpovídajících terapeutických a ošetrovatelských intervencí).
- b. **Mezi fázováním léčby a ošetrovatelskou náročností pacienta existuje nepřímý vztah – oboje vychází ze stavu pacienta** (konkrétní stav pacienta s konkrétní potřebou ošetrovatelské práce vede jak k zařazení pacienta do terapeutické fáze, tak k určení ošetrovatelské kategorie). Nejde však o paušální soulad fáze-kategorie: je-li určení terapeutické fáze flexibilní a individuální a není-li striktně spojeno jen s časovými lhůtami, pak se vztah fáze-kategorie souladu může blížit – viz modelové schéma na obr. č. 1.
- c. **Každá fáze strukturované léčby obsahuje kromě typického spektra terapeutického programu i specifickou sadu ošetrovatelských postupů** (dominantně postavené na potřebě dohledu nad udržení abstinence, nad spoluprací a nad zvládnutím terapeutických cílů – jednotlivé fáze terapie a kategorie se nachází na spektru mezi „nespolupracujícím pacientem na ochranném léčení v ošetrovatelské kategorii 5“ a „plně spolupracujícím stabilizovaným pacientem v ošetrovatelské kategorii 1“.

Tabulka č. 1:

Zdůrazněné podstatné rysy pro popis klinického stavu jako vodítko pro zařazení do dílčích kategorií dle vyhlášky č. 467/2012 Sb.

kategorie	body	název	legenda
0	0	pacient na propustce	Vykáže se každý den, kdy je pacient na propustce
1	0	pacient soběstačný	<u>Pacient je nezávislý na základní ošetrovatelské péči</u> <u>pacient ve stabilizovaném psychickém stavu</u> dítě nad 10 let
2	75	pacient částečně soběstačný	Pacient je <u>částečně soběstačný</u> , sám se obslouží s dopomocí, je schopen pohybu mimo lůžko s dopomocí či samostatně na invalidním vozíku, pacient <u>vykazující mírné příznaky duševní poruchy</u> , spolupracující dítě od 6 do 10 let
3	150	pacient vyžadující zvýšený dohled	Lucidní pacient, neschopný pohybu mimo lůžko ani s dopomocí či samostatně na invalidním vozíku, vyžaduje téměř úplnou obsluhu, psychicky alterovaný pacient nebo <u>pacient vykazující středně těžké příznaky duševní poruchy vyžadující zvýšený dohled, případně přechodné omezení pohybu či farmakologické zklidnění</u> dítě od 2 do 6 let
4	225	pacient imobilní	Lucidní, zcela imobilní pacient, případně inkontinentní, vyžaduje ošetrovatelskou pomoc při všech úkonech <u>pacient vykazující příznaky závažné duševní poruchy vyžadující omezení pohybu a farmakologické zklidnění</u> dítě do 2 let věku
5	300	pacient v bezvědomí	Pacient je v bezvědomí, případně v deliriózním stavu, <u>pacient vykazující příznaky těžké duševní poruchy, nebezpečný sobě či okolí,</u> <u>vyžadující trvalý ošetrovatelský dohled, případně použití omezovačích prostředků</u> <u>intenzivní psychiatrické péče</u>

Doporučené kategorie pacienta v ústavní léčbě závislosti – se zohledněním specifík ošetrovatelské péče u závislosti:

Kategorie 5:

- pacient v deliriu při odnětí alkoholu či benzodiazepinů,
- pacienti v delirantních stavech v souvislosti s užitím jiných látek,
- těžké akutní psychotické stavy (vesměs před překladem na specializovaná oddělení jiných nemocnic),
- pacient na ochranném léčení,
- vážné dekompenzace poruch osobnosti.

Kategorie 4:

- zvládání akutní intoxikace v případech, které vyžadují farmakologické zklidnění a omezení pohybu,
- zvládání akutní fáze odvykacího stavu v případech, které vyžadují farmakologické zklidnění,
- zvládnutí pacienta s akutní psychotickou epizodou s potřebou farmakologického zklidnění a trvalého dohledu,
- zvládnutí pacienta s epizodou významné auto- či heteroagrese s potřebou farmakologického zklidnění a trvalého dohledu,
- status epilepticus či jiné vysoké riziko opakování epileptických záchvatů s potřebou farmakologického zklidnění a/nebo s potřebou trvalého dohledu,
- těžce degradovaný chronický pacient s minimální úrovní spolupráce.

Kategorie 3:

- pacient k observaci či k zajištění zvýšeného dohledu z různých příčin,
- stabilizující se odvykací stav,
- zhoršení zdravotního stavu takové, že pacient přechodně není schopen pohybu mimo lůžko a potřebuje téměř úplnou obsluhu,
- zhoršení zdravotního stavu takové, že pacient se s dopomocí sám obslouží a je schopen s dopomocí mimo lůžko, ale současně dochází ke zhoršení duševního stavu tak, že je zapotřebí zvýšeného dohledu,
- pacient ve fázi adaptace a stabilizace, s celodenním programovým dohledem personálu a s intenzivní a čteně kontrolovanou strukturou programu – pacient zařazený do komplexu zvýšeného režimového dohledu potřebného k udržení aktivní spolupráce pacienta v terapeutickém programu, k udržení abstinence a k udržení bezpečného prostředí pro pacienta i okolí (odpovídá často fázi „adaptační, I. fáze“ ústavní léčby),
- komorbidní pacient, tj. pacient s další středně těžkou psychiatrickou diagnózou kromě samotné diagnózy závislosti na návykové látce,
- pacient s výrazně zhoršenou možností aktivní spolupráce (př. vážně degradovaný chronický pacient, pacient s reziduálními poruchami, pacient s výraznými kognitivními poruchami) či pacient, u nějž úroveň této spolupráce není v čase déle stabilní.

Kategorie 2:

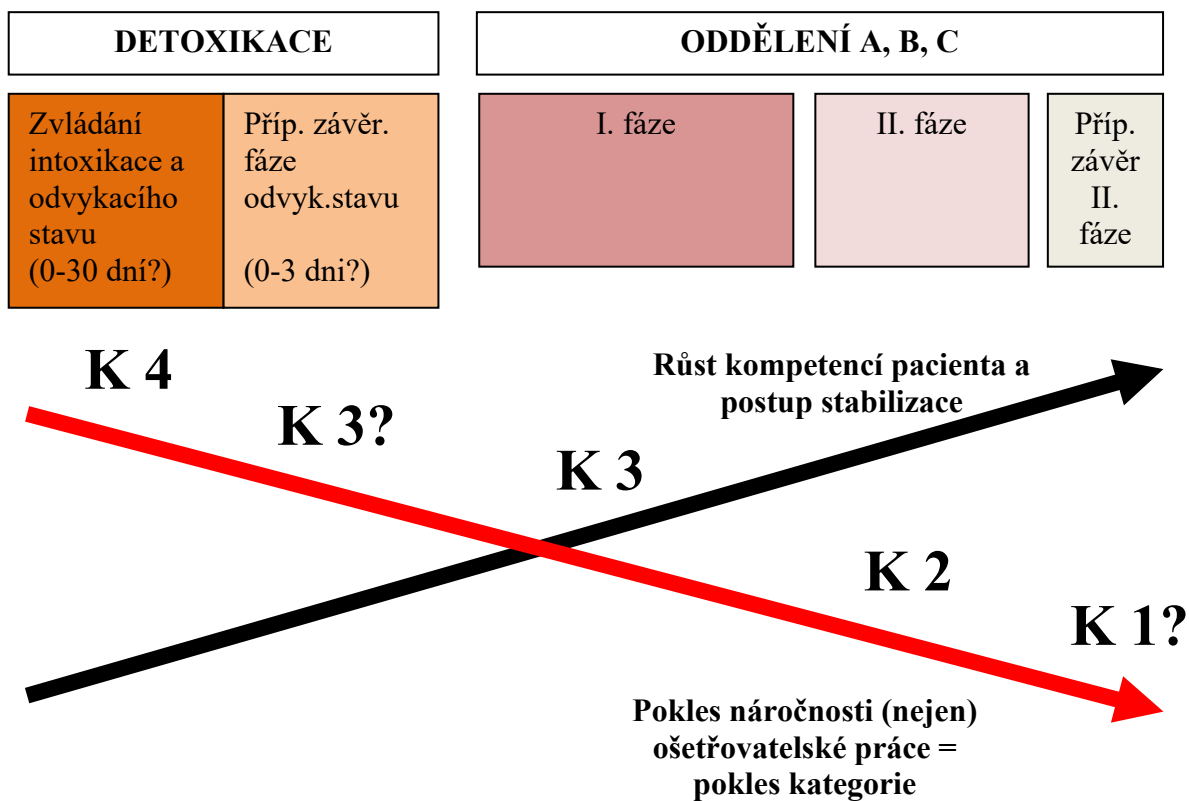
- pacient ve fázi „aktivní spolupráce“ odpovídá definici ve vyhlášce „pacient vykazující mírné příznaky duševní poruchy, spolupracující,

Kategorie 1:

- plně stabilizovaný pacient na opakovací léčbě.

Obr. č.1:

Modelové schéma návaznosti jednotlivých fází strukturované terapie závislosti a zařazení do kategorií

Kategorie pacienta může být samozřejmě v některých případech určena spíše dominujícím somatickým problémem – zde odpovídá určení kategorie postupům běžným v somatické medicíně.